

Przykładowe rozwiązania dla selektywnej zbiórki oraz wybranych grup odpadów

Proponowane warianty zbiórki i transportu odpadów

Gromadzenie odpadów w miejscu powstawania stanowi pierwsze ogniwo systemu ich usuwania i unieszkodliwiania. Usuwanie odpadów z mieszkań oraz sposób ich przechowywania na terenie nieruchomości mają znaczący wpływ na czystość i stan sanitarny w osiedlach, a tym samym na poziom bytowania mieszkańców. Gromadzenie odpadów powinno stanowić etap krótkotrwały i przejściowy.

Odpady gromadzi się w różnego rodzaju i wielkości zbiornikach przenośnych, przetaczanych lub przesypowych oraz w workach foliowych.

Zbiórka selektywna odpadów może być prowadzona jednym z niżej podanych systemów:

1 Zbiórka selektywna "u źródła"

Jest to najskuteczniejsza, a zarazem najtrudniejsza forma selektywnej zbiórki odpadów tj. indywidualna zbiórka na każdej posesji. Zaletą tej formy jest otrzymanie czystych, jednorodnych odpadów, natomiast wadą - duża liczba zbiorników lub worków foliowych i rozbudowany system transportu.

Selekcja "u źródła" jest formą elastyczną, umożliwiającą stopniowe dochodzenie do coraz bardziej precyzyjnego selekcjonowania.

W ramach podanego systemu stosować można system dwupojemnikowy, trójpojemnikowy i wielopojemnikowy.

Poniżej podano przykładowe kolory pojemników.

1. System dwupojemnikowy:

- na wartościowe odpady suche - zmieszane,
- na odpady mokre - pozostałe odpady z przewagą składników organicznych.

Odpady mokre trafiają do kompostowni lub na składowiska, natomiast odpady suche do zakładu segregacji mechanicznej, która jest znacznie prostsza i bardziej efektywna, gdy surowce nie są zmieszane i zabrudzone odpadami mokrymi.

2. System trójpojemnikowy:

- na surowce wtórne,
- na odpady organiczne,
- na pozostałe odpady.

3. System wielopojemnikowy:

W systemie wielopojemnikowym wydzielane są dodatkowo poszczególne rodzaje surowców wtórnych:

- na szkło,
- na papier,
- na tworzywa sztuczne,
- na bioodpady,
- na pozostałe odpady.

2 Kontenery ustawione w sąsiedztwie (centra zbiórki)

Jest to najprostszy system polegający na ustawieniu w wybranych newralgicznych punktach miasta, osiedla, wsi specjalnych zbiorników odpowiednio oznakowanych na selektywną zbiórkę odpadów użytkowych.

System ten jest szczególnie przydatny w miastach do obsługi budownictwa wielorodzinnego, na parkingach, stacjach benzynowych, przy dużych obiektach handlowych, ale również i na terenach wiejskich.

Przyjmuje się, że każdy punkt tego systemu powinien obsługiwać 500-1000 mieszkańców i mieć zasięg nie większy niż 200 m. W punktach tych jest umieszczany zestaw kontenerów lub pojemników dużych o specjalnej konstrukcji.

3 Zbiorniki selektywnego gromadzenia (centra recyklingu)

Są to miejsca ogrodzone, strzeżone, wyposażone w szereg kontenerów oraz pojemników i obsługujące znaczny teren (do 10-25 tys. gospodarstw domowych). Do punktów tych mieszkańcy mogą przynosić/dowozić, przeważnie bezpłatnie, różnego rodzaju odpady z gospodarstw domowych.

Takie punkty są ważnymi centrami odzysku surowców wtórnych, umożliwiające odbiór znacznie większej gamy surowców niż system "kontener w sąsiedztwie".

Oprócz podstawowych odpadów użytkowych (makulatura, szkło, tworzywa, złom metalowy) odbierane są tam odpady niebezpieczne, wielkogabarytowe, budowlane, odpady z ogrodów i terenów zielonych.

Na terenach wiejskich, funkcję zbiorczych punktów gromadzenia odpadów mogą pełnić wiejskie punkty gromadzenia odpadów.

Wiejskie punkty gromadzenia odpadów

Na terenach wiejskich funkcje powyższe mogą spełniać tzw. wiejskie punkty gromadzenia odpadów. Są one miejscami czasowego gromadzenia odpadów, przy jednoczesnym ich segregowaniu. Punkty takie umożliwiają zbieranie wybranych rodzajów odpadów, np. wielkogabarytowych, niebezpiecznych i specjalnych. Do odpadów takich można zaliczyć: pestycydy, lekarstwa, baterie, resztki farb i lakierów, oleje itp.

Mieszkańcy wsi dysponując własnym transportem mogą do tych punktów dostarczać odpady samodzielnie, w miarę własnych potrzeb. Taki sposób zbierania odpadów jest cennym uzupełnieniem systemu zbiórki odpadów w skali gminy.

Na zorganizowanie wiejskiego punktu gromadzenia i segregacji odpadów należy przeznaczyć teren o powierzchni 0,15 – 0,20 ha. Strefa uciążliwości takich obiektów wynosi od 30 do 50 m (Dindorf, 1993). Punkty te powinny być zlokalizowane w niedalekiej odległości od zabudowy (1,5 do 2,0 km), minimum 10 m od drogi publicznej i 50 m od budynków mieszkalnych.

Punkty gromadzenia odpadów powinny być wyposażone w:

- stanowiska selektywnej zbiórki odpadów użytkowych (mogą to być pojemniki lub kontenery transportowe do gromadzenia np. złomu, papieru, stłuczki szklanej, tworzyw sztucznych, które po wypełnieniu wymienia się na puste),
- miejsce na odpady wielkogabarytowe (stare meble, telewizory, złom), z możliwością ich rozbiórki,
- pojemniki na odpady niebezpieczne,
- zbiorniki na oleje przepracowane i inne płynne substancje niebezpieczne,

- punkt przeładunku odpadów biologicznych,
- kontenery na odpady nieposegregowane,
- myjnię z możliwością dezynfekcji pojemników i kontenerów,
- pomieszczenia magazynowe dla podręcznego sprzętu (np. piły do drewna i metali, nożyce do cięcia blach) i przechowywania środków dezynfekcyjnych,
- pomieszczenia socjalne dla pracowników,
- urządzenia przeciwpożarowe,
- plac manewrowy o utwardzonej powierzchni,
- studzienki odprowadzające wodę deszczową i ze splukiwania placu do kanalizacji.

Punkty gromadzenia i segregacji odpadów należy utrzymywać w czystości i okresowo dezynfekować. Program funkcjonalny oraz podstawowe dane techniczne i wyposażenie powinno się opracowywać indywidualnie dla każdej gminy, w zależności od lokalnych potrzeb, wielkości i charakteru obsługiwanego regionu.

W punktach tych można udostępniać za symboliczną opłatą części zamienne z wyrzuconych sprzętów i urządzeń lub zorganizować miejsce gdzie potrzebujący mogą otrzymać stare, lecz sprawne urządzenia gospodarstwa domowego lub odzieży.

Utworzenie wiejskich punktów gromadzenia i segregacji odpadów, łatwo dostępnych dla mieszkańców i drobnych producentów jest jednym z elementów działań, które pozwolą rozwiązać problem tzw. „dzikich” wysypisk i przypadkowego wyrzucania odpadów.

Rozwiązania dla wybranych grup odpadów

Zbiórka odpadów biodegradowalnych

Podstawowym założeniem systemu jest segregacja odpadów „u źródła” tj. wydzielenie ze strumienia odpadów tylko frakcji ulegającej biodegradacji w momencie jej powstawania (np. podczas przygotowywania posiłku). Wysegregowane odpady mogą być gromadzone w systemie donoszenia lub odbioru bezpośredniego. Stosowane mogą być następujące metody zbiórki odpadów biodegradowalnych:

I. Zbiórka selektywna odpadów komunalnych ulegających biodegradacji:

1. Bezpośrednio z domostw (zbiórka przy „krawężniku”).

System odbioru bezpośredniego oparty jest na sieci pojemników będących na wyposażeniu każdego gospodarstwa domowego. Z tego względu polecany on jest w rejonach zabudowy jednorodzinnej.

Zalety systemu:

- niewielka odległość miejsca powstawania odpadów od miejsca ich gromadzenia,
- wysoki stopień ich wyłączenia z frakcji odpadów komunalnych,
- wysoki stopień czystości gromadzonego materiału,
- możliwość wpływu na funkcjonowanie systemu.

Wady systemu:

- duża ilość pojemników przeznaczonych do gromadzenia odpadów.

System ten pozwala na elastyczne oddziaływanie na zwiększone ilości odpadów w zależności od pory roku, np. w okresie jesiennym można odpady powstające przy

pielęgnacji posesji gromadzić w workach, nie powodując konieczności zwiększenia liczby pojemników lub częstotliwości odbierania.

Zbiórka odbywa się raz na tydzień lub co dwa tygodnie (latem częstotliwość wyższa).

2. Z zastosowaniem pojemników ustawionych w bezpośrednim sąsiedztwie gospodarstw domowych (centra zbiórki).

System donoszenia oparty jest na sieci pojemników przeznaczonych do tej grupy odpadów rozstawionych w wyznaczonych punktach poza posesją. Punkt gromadzenia odpadów przeznaczony jest do obsługi większej grupy ludności, stąd jego wyposażenie stanowić powinien pojemnik o dobranej odpowiednio pojemności.

Zalety systemu:

- ograniczona liczba punktów gromadzenia,
- nieskrępowana możliwość odbioru odpadów przez firmy wywozowe.

Wady to:

- ograniczony stopień wyłączenia odpadów ulegających biodegradacji,
- zanieczyszczenie strumienia gromadzonych odpadów,
- anonimowość systemu, a w konsekwencji brak odpowiedzialności korzystających z jego funkcjonowania.

Niezależnie od wad i zalet metoda ta zalecana jest w rejonach zabudowy zwartej wielorodzinnej (np. osiedla mieszkaniowe) z uwagi na trudność wprowadzenia tam innych metod gromadzenia.

3. Poprzez bezpośrednią dostawę odpadów do obiektów odzysku (centra recyklingu).

II. Zbiórka zmieszanych odpadów komunalnych systemem dwupojemnikowym:

Odpady ulegające biodegradacji zbierane razem z odpadami mineralnymi w jednym pojemniku. W drugim pojemniku zbierane są wszystkie suche surowce wtórne oraz odpady niebezpieczne do specjalistycznego unieszkodliwiania.

Metoda I zbiórki gwarantuje uzyskanie surowca o większej czystości, co ma szczególne znaczenie w przypadku stosowania kompostowania, jako metody zagospodarowania odpadów biodegradowalnych. Pozyskany w ten sposób kompost może mieć szerokie zastosowanie, również do nawożenia upraw.

Metoda II zbiórki daje surowiec częściowo zanieczyszczony. Może być on przerabiany m.in. w procesie fermentacji metanowej odpadów lub w pryzmach energetycznych. W przypadku skierowania pozyskanego tą metodą surowca do kompostowni uzyskuje się produkt gorszej jakości, mogący zawierać np. kawałki szkła, mający ograniczone zastosowanie, np. do rekultywacji terenów zanieczyszczonych.

Zbiórka odpadów wielkogabarytowych

Do zbiórki odpadów wielkogabarytowych zastosować można następujące systemy:

1. Okresowy odbiór bezpośrednio od ich właścicieli oraz stworzenie warunków do zamówienia takiej usługi indywidualnie, jako „usługa na telefon”.
2. Dostarczanie odpadu do zakładu unieszkodliwiania odpadów lub centrum recyklingu przez właścicieli własnym transportem.
3. Bezpośredni odbiór przez producenta (dotyczy przede wszystkim zbiórki sprzętu elektronicznego i sprzętów gospodarstwa domowego). Ta forma pozyskiwania odpadów wielkogabarytowych upraszcza system zbiórki odpadów i ich usuwania. Odpady te nie zasilają ogólnego strumienia odpadów komunalnych.

Stanowiska demontażu odpadów wielkogabarytowych

Zebrane odpady wielkogabarytowe będą demontowane na stanowiskach znajdujących się na terenie zakładów zagospodarowania odpadów i wyposażonych w:

1. Stanowiska ślusarskie,
2. Instalację do odsysania płynów chłodniczych i olejów,
3. Zestaw do cięcia gazowego,
4. Kontenery na odzyskane materiały,
5. Pojemniki do przechowywania odpadów ciekłych.

Dodatkowo, przy większych stanowiskach (liniach) demontażu znajdują zastosowanie prasy do metalu i rozdrabniarki do tworzyw sztucznych.

Ze sprzętu powinny być wymontowane elementy zawierające składniki niebezpieczne, takie jak freon i oleje. Płyny te należy przekazać do unieszkodliwienia przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa.

Zbiórka odpadów tekstylnych

Podstawową metodą pozyskiwania odpadów tekstylnych jest zbiórka do specjalnych pojemników. Prowadzona jest ona z reguły odrębnie od systemów selektywnej zbiórki odpadów organizowanych przez gminy lub przedsiębiorstwa gospodarki komunalnej. Kolejnym źródłem pozyskania odpadów odzieżowych jest skup pozostałości ze sklepów z używaną odzieżą.

Zbiórka odpadów niebezpiecznych

Przy zbiórce odpadów niebezpiecznych wytwarzanych w grupie odpadów komunalnych można zastosować następujące systemy organizacyjne:

I Stopień:

1. Zbiórka odpadów do specjalnych pojemników prowadzona w ramach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
W tym wariantcie pojemniki na odpady niebezpieczne proponuje się dostawić do kompletów pojemników przeznaczonych na surowce wtórne. Jest to najprostsza forma zbiórki, o najmniejszych kosztach. Należy jednak zaznaczyć, że nie we wszystkich gminach funkcjonuje zbiórka selektywna, a w tych gminach gdzie została wprowadzona często nie obejmuje wszystkich mieszkańców.
Istotny jest także fakt, że w pojemnikach gromadzone byłyby nieselektywnie różne rodzaje odpadów niebezpiecznych, a ich późniejszy rozdział byłby utrudniony lub często wręcz niemożliwy. Ponadto substancje niebezpieczne mogłyby reagować ze sobą, dając trudne do określenia produkty.
2. Zbiórka odpadów w gospodarstwach domowych do specjalnych pojemników, w które zaopatrzone musiałoby być każde gospodarstwo. Pojemniki byłyby opróżniane okresowo (wg harmonogramu) do samochodu przeznaczonego do zbiórki odpadów niebezpiecznych. To rozwiązanie wymaga jednak ogromnych nakładów finansowych na wyposażenie każdego gospodarstwa w pojemnik. Zbiórka do samochodu posiada też pewne ograniczenia: nie można założyć, że podczas zbierania odpadów wszystkie gospodarstwa domowe będą w stanie dostarczyć swoje odpady. Część mieszkańców może być po prostu nieobecna.

3. Gminne punkty zbiórki odpadów niebezpiecznych przyjmujące bezpłatnie odpady niebezpieczne od mieszkańców oraz odpłatnie od małych i średnich przedsiębiorstw. Zakłada się, że w każdej gminie docelowo zostanie zorganizowany, co najmniej jeden punkt. Tu zostałyby one posegregowane i przygotowane do transportu do zbiornicy lokalnych lub zbiornicy regionalnej.
Okresowy odbiór odpadów przez specjalny pojazd tzw. mobilny punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych. Do tego celu służyłyby specjalne samochody z pojemnikami objeżdżające w określone dni wyznaczony obszar (średnio cztery razy w roku). Można również wykorzystać do tego celu specjalny kontener, ładowany na samochód ciężarowy-hakowiec. Z uwagi na wysokie koszty utrzymania samochodu, docelowo pojazd obsługiwałby obszar o wielkości powiatu lub związku gmin.
System ten wymaga:
  8. zakupu lub zaadaptowania samochodu ciężarowego, tzn. wyposażenia go w odpowiednie przegrody i pojemniki,
  9. wyszkolenia osoby odpowiedzialnej za odbiór odpadów niebezpiecznych, odpowiednie ich rozlokowanie i segregacje dokonywaną w samochodzie,
  10. opracowania harmonogramu odbioru.Podobnie jak w wariantcie 2 część mieszkańców może być nieobecna w czasie zbiórki. Pozostaje także problem gromadzenia i często również niewłaściwego przechowywania odpadów niebezpiecznych przez mieszkańców.
4. Zbiórka przez sieć handlową np. apteki, sklepy fotograficzne, sklepy z farbami itp. Władze komunalne zawierają umowy z różnymi placówkami handlowymi w zakresie przyjmowania i przechowywania różnych rodzajów odpadów niebezpiecznych. Specjalistyczny pojazd zabiera z tych placówek odpady niebezpieczne na żądanie.
5. Zbiórka odpadów niebezpiecznych prowadzona w zakładach zagospodarowania odpadów i na odpowiednio wyposażonych lokalnych składowiskach odpadów.

II Stopień:

1. Stacje przeładunkowe odpadów niebezpiecznych zlokalizowane na terenie lokalnych składowisk czy zakładów zagospodarowania odpadów, mające na celu magazynowanie odpadów zebranych w gminach i przygotowanie ich do transportu do docelowej/regionalnej instalacji.

Punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych

Zasady funkcjonowania i organizację punktów zbiórki odpadów niebezpiecznych oparto o rozwiązania przyjęte w „Kompleksowym programie gospodarki odpadami niebezpiecznymi w rejonie Polski południowej” (Kraków, 2002).

Podstawowe zadanie polega na odbieraniu odpadów niebezpiecznych od mieszkańców określonego rejonu oraz małych i średnich przedsiębiorstw.

Wzorcowy (duży) punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych składa się z:

- zadaszona przedsionka z kontenerami na odpady,
- punktu przyjmowania odpadów niebezpiecznych (odpowiedni stół i waga),
- pomieszczenia rejestracji odpadów i magazynu środków dezynfekujących,
- strefy kontroli i sprawdzania odpadów,
- magazynu opakowań,
- punktu pakowania i rejestracji odpadów,
- magazynu spedycyjnego,
- pomieszczeń biurowych i sanitarno-bytowych dla personelu.

Wyposażenie takiego punktu stanowią:

- kontenery specjalne,
- beczki (kontenery) na odpady niebezpieczne,
- pojemniki na specyficzne odpady ciekłe.

Przewiduje się, że najbardziej rozbudowany punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych, który obsługuje zwarte aglomeracje miejskie, o dużym nasyceniu drobnego przemysłu i rzemiosła zostanie wyposażony w następujące pojemniki:

- specjalistyczne kontenery na lampy fluorescencyjne – świetlówki,
- specjalistyczne kontenery na akumulatory ołowiowe z elektrolitem,
- pojemniki (beczki) na baterie rtęciowe (Hg), kadmowo –niklowe (Cd-Ni),
- pojemniki (beczki) na zużyte oleje, smary, emulsje,
- pojemniki (beczki) na rozpuszczalniki i chemiczne produkty laboratoryjne,
- pojemniki (beczki) na aerozole,
- kontenery (beczki) na przeterminowane, nieużyteczne lekarstwa,
- kontenery (beczki) na środki ochrony roślin wraz z opakowaniami,
- kontenery (beczki) na farby i lakiery oraz ich opakowania,
- beczki na kwasy i zasady,
- kontenery (beczki) na odpady przeznaczone do termicznego unieszkodliwiania,
- kontenery (beczki) stojące na zewnątrz na inne odpady przeznaczone do syldyfikacji lub wityfikacji.

Pomieszczenia gminnego punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych powinno posiadać instalację wywiewną (odciągową), z odpowiednio zabezpieczonym (filtr) wyrzutem spalin do atmosfery. Należy do niej podłączyć również te pojemniki (beczki) z odpadami, które przy otwieraniu mogą wydzielać szkodliwe wyziewy (np. beczki z substancjami ropopochodnymi).

Obiekt taki powinien posiadać odpowiedniej jakości nawierzchnię betonową uniemożliwiającą penetrację rozlanych cieczy do gleby. Teren należy odpowiednio ogrodzić i chronić w sposób ciągły (całodobowo). Powierzchnia obiektu - 6÷ 8 arów (wraz z placem dojazdowym). Zatrudnienie 2-3 osoby.

Punkty takie najlepiej organizować w tych rejonach, gdzie zlokalizowane są różne warsztaty rzemieślnicze i drobny przemysł, względnie obiekty służb miejskich zajmujących się gospodarką odpadami komunalnymi.

Natomiast na terenach o niewielkim nasyceniu drobnym przemysłem i zakładami rzemieślniczymi należy organizować małe punkty zbiórki odpadów niebezpiecznych nastawione głównie na odbiór odpadów niebezpiecznych od okolicznych mieszkańców.

W takim małym punkcie należy umieścić pojemniki (kontenery) na następujące odpady niebezpieczne:

- baterie rtęciowe i kadmowo-niklowe,
- zużyte oleje,
- rozpuszczalniki,
- farby i lakiery,
- aerozole,
- przeterminowane lekarstwa,
- środki ochrony roślin,
- inne odpady występujące w danym regionie.

Powierzchnia obiektu - 1,5 ÷ 2 arów. Zatrudnienie – 1 osoba. Zaleca się zastosowanie jako pomieszczenie do przyjmowania odpadów małego kontenera (tzw. biurowca), który należy osadzić na podmurówce i doprowadzić do niego niezbędne media.

Zgromadzone w tych punktach odpady niebezpieczne kierowane będą następnie do centralnych/regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów, gdzie będą gromadzone przed ekspedycją do unieszkodliwienia lub będą z nich odbierane bezpośrednio przez przedsiębiorstwa zajmujące się unieszkodliwianiem odpadów.

Magazyn do tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych

Wysegregowane z odpadów komunalnych odpady niebezpieczne będą przed przekazaniem ich do unieszkodliwiania, tymczasowo przechowywane w odpowiednich pomieszczeniach. Do tego celu mogą być wykonywane np. wiaty w konstrukcji stalowej otwartej; osiatkowanej.

Każdy rodzaj odpadów niebezpiecznych powinien być gromadzony i przechowywany oddzielnie. Do przechowywania odpadów niebezpiecznych powinno się stosować odpowiednie urządzenia magazynowe:

1. Dla odpadów w postaci stałej - zadaszone wiaty magazynowe dla pojemników z odpadami, zasieki naziemne dla odpadów składowanych luzem, wykonane z materiału odpornego na korozyjne działanie składników odpadów.
2. Dla odpadów w postaci ciekłej - wiaty magazynowe dla pojemników z odpadami, zbiorniki naziemne zamknięte dla odpadów przepompowywanych z cystern transportowych oraz innych zbiorników przewoźnych.
3. Dla odpadów w postaci past i szlamów - wiaty magazynowe dla pojemników z odpadami, zadaszone zbiorniki naziemne otwarte z materiałów odpornych na korozyjne działanie składników odpadów.
4. Odpady niebezpieczne powinny być dostarczane do miejsc ich gromadzenia w pojemnikach zapewniających bezpieczeństwo prac załadunkowych i przewozu. Pojemniki te powinny być wykonane z materiału odpornego na działanie składników umieszczanego w nim odpadu i posiadają szczelne zamknięcie zabezpieczające przed przypadkowym rozproszaniem odpadu w trakcie transportu i czynności załadunkowych i rozładunkowych.

Wybrane źródła finansowania PGO

1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkiego, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.)

Fundusze ekologiczne są najbardziej znanym i wykorzystywanym źródłem dotacji i preferencyjnych kredytów dla podmiotów podejmujących inwestycje ekologiczne. Wpływa to na:

- ilość środków finansowych jaką dysponują fundusze,
- warunki udostępniania środków finansowych pożyczkobiorcą,
- procedury dochodzenia do uzyskania finansowego wsparcia funduszu.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej działa od 1989r., a w 1993 r. nadano osobowość prawną wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz powołano gminne fundusze. W 1999 r., w związku z reformą ustrojową państwa, powstały fundusze powiatowe. Bliskość funduszy i ich regionalny charakter (fundusze wojewódzkie) ma także znaczenie dla ich wyróżnienia w gronie inwestorów ekologicznych.

1.1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działania Funduszu obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym.

Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do preferencyjnych kredytów bankowych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego. NFOŚiGW administruje również środkami zagranicznymi przeznaczonymi na ochronę środowiska w Polsce, pochodzącymi z pomocy zagranicznej.

W zakresie ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi:

- rekultywacja terenów zdegradowanych przez wojska Federacji Rosyjskiej, Wojsko Polskie i przemysł,
- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym (wraki samochodowe, płyny eksploatacyjne, akumulatory, ogumienie, tworzywa sztuczne) oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych, w tym budowa zakładów unieszkodliwiania odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych.

Ponadto dotacje udzielane są również na: edukację ekologiczną, przedsięwzięcia pilotażowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu

ryzyka lub mających eksperymentalny charakter, monitoring, ochronę przyrody, ochronę i hodowlę lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych, ochronę przed powodzią, ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne, zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń, unieszkodliwianie i zagospodarowanie wód zasolonych oraz profilaktykę zdrowotną dzieci z obszarów zagrożonych.

Środki, którymi dysponuje NFOŚiGW, pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Przychodami Narodowego Funduszu są także wpływy z opłat produktowych, jak również opłat i kar pieniężnych.

Adres kontaktowy:

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

02-673 Warszawa, ul. Konstruktorska 3A

Centrala: (22) 849-00-79, 849-22-82, 853-37-37, 853-37-24

fax: (22) 849-72-72, 853-37-46

e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

serwis internetowy: www.nfosigw.gov.pl

1.2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Do roku 1993 wojewódzkie fundusze, nie posiadając osobowości prawnej, udzielały wyłącznie dotacji na dofinansowywanie przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska na obszarze własnych województw. W 1993 roku fundusze te otrzymały osobowość prawną, co umożliwiło im udzielanie, obok dotacji, także pożyczek preferencyjnych.

Podstawowym źródłem ich przychodów są: wpływy z tytułu:

- opłat za składowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem (28,8% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, a także z wpływów z kar za naruszanie warunków korzystania ze środowiska (50,4% tych wpływów).

Dochodami WFOŚiGW mogą być także środki z tytułu:

- posiadania udziałów w spółkach,
- odsetek od udzielanych pożyczek,
- emisji obligacji,
- zysków ze sprzedaży i posiadania papierów wartościowych,
- zaciągania kredytów,
- oprocentowania rachunków bankowych i lokat,
- wpłat z innych funduszy,
- wpływów z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- dobrowolnych wpłat, zapisów i darowizn osób fizycznych i prawnych,
- świadczeń rzeczowych i środków pochodzących z fundacji,
- innych dochodów określonych przez Radę Ministrów.

Warunki udzielania dofinansowania

- Udokumentowane pełne pokrycie planowanych kosztów przedsięwzięcia,

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

- Wywiązanie się przez Wnioskodawcę z obowiązku uiszczania opłat i kar, stanowiących przychody Narodowego Funduszu oraz wywiązania się z innych zobowiązań w stosunku do Funduszu,
- Przedsięwzięcie nie może być zakończone,
- Udzielone dofinansowanie nie może przekroczyć kosztów przedsięwzięcia.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 ustawy Prawo *ochrony środowiska* mogą również:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wносить udziały do spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje, i udziały spółek działających w kraju.

W kryteriach oceny wniosku o dofinansowanie jest punktowana także pozycja inwestycji na liście przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Adres kontaktowy:

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze
ul. Kożuchowska 4, 65-364 Zielona Góra
tel./fax /68/ 320 64 17; /68/ 328 86 01
serwis internetowy: www.wfosigw.zgora.pl

1.3. Powiatowe i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narzędziem ekonomicznym gospodarowania odpadami w gminie są gminny oraz powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGA i PFOŚiGW). Służą one do finansowania przedsięwzięć z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym także nowoczesnemu gospodarowaniu odpadami komunalnymi.

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (PFOŚiGW) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem powiatowego szczebla administracji państwowej. Fundusze te nie mają osobowości prawnej.

Dochodami PFOŚiGW są wpływy z:

- opłat za składowanie i magazynowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem lub magazynowaniem (10% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska a także z wpływów z administracyjnych kar pieniężnych (także 10% tych wpływów poza opłatami i karami za usuwanie drzew i krzewów, które w całości stanowią przychód gminnego funduszu).

Dochody PFOŚiGW przekazywane są na rachunek starostwa, w budżecie powiatu mają charakter działu celowego.

Obecnie środki powiatowych funduszy (zgodnie z poś, art.407) przeznacza się na wspomaganie działalności w zakresie określonym jak dla gminnych funduszy, a także na realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi i inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na plany gospodarki odpadami.

Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na dochód GFOŚiGW składa się:

- całość wpływów z opłat za usuwanie drzew i krzewów.
- 50% wpływów z opłat za składowanie odpadów na terenie gminy.
- 10% wpływów z opłat i kar z terenu gminy za pozostałe rodzaje gospodarczego korzystania ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych. Dysponentem GFOŚiGW jest zarząd gminy.

Dochody te mogą być wykorzystane na m.in.:

- Dotowanie i kredytowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska.
- Realizacje przedsięwzięć związanych z gospodarczym wykorzystaniem odpadów.
- Wspieranie działań zapobiegających powstawaniu odpadów.

Wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast są zobowiązani do corocznego przedstawiania radzie gminy (miasta) oraz zatwierdzania zestawienia przychodów i wydatków tego funduszu.

Gminne fundusze nie są prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a więc podobnie jak PFOŚiGW nie mają osobowości prawnej i nie mogą udzielać pożyczek. Celem działania GFOŚiGW jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach.

Obecnie pojawiają się propozycje, że fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej przestaną funkcjonować w najbliższych latach., a dotychczasowe środki finansowe w nich gromadzone znajdują się w posiadaniu Zarządów poszczególnych miast i gmin.

2. Fundacje, banki i programy pomocowe

2.1. Ekofundusz

Geneza Ekofunduszu sięga roku 1991, kiedy to Klub Paryski, zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski, podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50%, pod warunkiem spłaty pozostałej części do roku 2010. Zaproponował też ewentualną dalszą, 10% redukcję długu, pod warunkiem przeznaczenia go na uzgodniony cel. Z kolei Rząd Polski zaproponował, aby te dodatkowe 10% długu można było przeznaczyć na wsparcie przedsięwzięć w ochronie środowiska.

Zgodnie ze statutem środki Ekofunduszu mogą być wykorzystane przede wszystkim w czterech sektorach uznanych za priorytetowe. Są nimi:

- zmniejszenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (tzw. gazów cieplarnianych),
- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu z terytorium Polski,
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Morza Bałtyckiego oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- ochrona różnorodności polskiej przyrody.

Od roku 1998 jednym z priorytetów w działaniach Ekofunduszu stała się również gospodarka odpadami, a przede wszystkim:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- przedsięwzięcia związane z eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych („czyste technologie”) i likwidacja składowisk tego rodzaju,

- rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi stanowiącymi zagrożenie dla zdrowia ludzi lub świata przyrody.

Ekofundusz udziela wsparcia finansowego jedynie w formie bezzwrotnej dotacji. Z reguły wynosi ona 10-30% kosztów projektu. W wyjątkowych przypadkach, gdy investorem jest instytucja budżetowa lub organ samorządowy, dotacja ta może sięgać 50%, a w ochronie przyrody, gdy partnerem Ekofunduszu jest społeczna organizacja pozarządowa - nawet 80%.

Ekofundusz funkcjonować będzie do końca 2009r.

Adres kontaktowy:

Fundacja EkoFundusz

ul. Bracka 4

00-502 Warszawa

tel (022) 840-09-11, 840-09-50

fax (022) 840-09-42

e-mail: info@ekofundusz.org.pl

serwis internetowy: www.ekofundusz.org.pl

2.2. Banki

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają one swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. W ten sposób ulega obniżeniu koszt kredytu dla podejmującego inwestycje proekologiczne. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska (www.bosbank.pl). Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych.

Ważne miejsce na rynku kredytów ekologicznych zajmują także międzynarodowe instytucje finansowe, a w szczególności Bank Światowy (www.worldbank.org) i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (www.polisci.com).

2.3. Fundusze inwestycyjne

Fundusze inwestycyjne stanowią nowy i potencjalnie ważny segment rynku finansowego ochrony środowiska. Oprócz dodatkowego kapitału są one w stanie wnieść wiedzę menedżerską, doświadczenie i kontakty do wspieranej finansowo spółki. Szerokie wejście ekologicznych funduszy inwestycyjnych (green equity funds) na rynek finansowy ochrony środowiska, może okazać się przełomowe dla usprawnienia podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz integracji ochrony środowiska z przedsięwzięciami o charakterze gospodarczym. Doświadczenie z łączeniem wymagań ochrony środowiska i rozwoju produkcji może być przydatne do niedopuszczenia do zwiększenia obciążeń środowiska w warunkach wzrostu gospodarczego. Fundusze inwestycyjne są nastawione na wykorzystywanie możliwości, jakie dają współczesne procesy technologiczne i wiedza

menedżerska. Ich zainteresowanie nowymi spółkami jest szczególnie cenne dla proekologicznego rozwoju gospodarki.

2.4. Programy pomocowe Unii Europejskiej

Podstawowymi celami wszystkich programów pomocowych, zarówno ze środków unijnych, jak i współpracy bilateralnej, są:

- ogólna poprawa stanu środowiska naturalnego,
- dostosowanie polskiego ustawodawstwa oraz standardów ekologicznych do wymagań unijnych
- wprowadzenie nowoczesnych technologii ekologicznych oraz schematów organizacyjnych stosownie do standardów europejskich,
- transfer know-how.

„Pomoc Przedakcesyjna 2000 – 2006”

Od 2000 roku Polska korzysta z 3 instrumentów pomocy finansowej ze strony Unii Europejskiej:

- Phare
- ISPA (wzorowany na Funduszu Spójności);
- SAPARD (wspierający rozwój terenów wiejskich i rolnictwa);

Wprowadzenie dwóch nowych instrumentów skierowanych na ochronę środowiska i infrastrukturę transportu (ISPA) oraz rozwój terenów wiejskich (SAPARD) powoduje, iż Phare nie będzie kontynuował wspierania działań objętych finansowaniem z tych instrumentów, z wyjątkiem działań określonych w Art. 4.2 Rozporządzenia dotyczącego koordynacji pomocy w ramach strategii przedakcesyjnej dla krajów ubiegających się o członkostwo.

2.5. Program PHARE

1. Cel ogólny programu Phare

Ogólnym celem programu jest pomoc krajom kandydującym w ich przygotowaniach do wejścia do Unii Europejskiej. Program koncentruje się na wspieraniu priorytetów, które pomogą państwom kandydującym wypełnić kryteria Kopenhaskie.

Wsparcie w ramach Phare koncentruje się na obszarach priorytetowych zidentyfikowanych w Partnerstwie dla Członkostwa (Accession Partnership), Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa (NPPC) oraz odpowiednich wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących programowania Phare.

Nowe podejście programu Phare, polegające na kierunkowym wspieraniu przygotowań do integracji z Unią Europejską i oparte na ograniczonej ilości priorytetów, zostało uzupełnione zmianami w systemie zarządzania programem. Najpoważniejsza z wprowadzonych zmian tego typu polega na powierzeniu implementacji wszystkich projektów rozwoju instytucjonalnego jednej agencji wdrażającej tzw. Jednostce Finansująco-Kontraktującej.

2. Programowanie

Programowanie Phare począwszy od 1998 r. oparte jest na dokumentach: Partnerstwo dla Członkostwa oraz Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa. Przewiduje się, iż budżet programu Phare wyniesie w latach 2000-2006 dla wszystkich krajów kandydujących 10.920 mld €, zatem roczne wsparcie jest szacowane na 1.560 mld €. Komisja nie wyklucza rocznych wahań budżetu. Należy spodziewać się wzrostu narodowych alokacji, przy równoczesnej redukcji programów wielonarodowych. Wielkość alokacji dla każdego z krajów kandydujących jest określana w oparciu o następujące kryteria:

- udział ludności danego kraju w ludności całkowitej państw objętych Phare,
- wysokość PKB,
- zdolność absorpcyjna oraz postępy we wdrażaniu Partnerstwa dla Członkostwa.

Z prawnego punktu widzenia Phare może być alokowany wyłącznie w rocznych budżetach, jednakże przewidziano możliwość programowania wieloletniego. Komisja Europejska będzie przywiązywała do tego większe niż uprzednio znaczenie i dlatego zaproponowała wstępną alokację dla każdego z krajów kandydujących, początkowo w oparciu o przedziały trzyletnie. Ta wstępna alokacja dla Polski na lata 2000 – 2002 została określona przez Komisję Europejską na poziomie średniorocznym – 398 mln euro. Ostateczna kwota będzie ustalana co roku i wskazana w odpowiednich memorandach finansowych.

Program Współpracy Przygranicznej (Cross Border Cooperation - CBC) będzie nadal funkcjonował zgodnie z Rozporządzeniem 2760/98 z 18.12.98 i stopniowo stanie się częścią zintegrowanej polityki rozwoju regionalnego.

3. Struktura programu

Od roku 1998 wprowadzono indykatywny podział budżetu programu Phare, zgodnie z którym 30% jego rocznej alokacji jest przeznaczane na projekty wspierające rozwój instytucjonalny, zaś 70% na projekty typu inwestycyjnego.

Wsparcie rozwoju instytucjonalnego

W ramach projektów rozwoju instytucjonalnego Phare wspiera:

- procesy dostosowawcze naszego prawodawstwa do dorobku prawnego Unii Europejskiej oraz przygotowania się do polityk unijnych i instrumentów ich wspierających takich jak fundusze strukturalne,
- wypełnianie wymogów pierwszego z kryteriów kopenhaskich oznaczającego, iż państwo kandydujące winno: osiągnąć stabilizację instytucji gwarantujących demokrację, przestrzegać zasad państwa prawa, praw człowieka oraz uznawać prawa mniejszości.

Wsparcie mogą uzyskiwać instytucje na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym. Głównym instrumentem pomocy w ramach rozwoju instytucjonalnego jest tzw. *twinning*. Oznacza on bezpośrednią współpracę danej instytucji z kraju kandydującego z jej odpowiednikami z krajów członkowskich Unii Europejskiej. Wybór partnera jest dokonywany w drodze długotrwałej i sformalizowanej procedury przez zainteresowaną polską instytucję. Niezbędnym elementem *twinningu* jest udział doradcy przedakcesyjnego z kraju członkowskiego Unii Europejskiej.

Wsparcie inwestycyjne

Drugim rodzajem wsparcia, które jest kontynuowane od 2000 roku, są inwestycje. Ich głównym celem jest dostosowanie krajowej infrastruktury do standardów Unii Europejskiej. Wsparcie inwestycyjne przyjmuje następujące formy:

- inwestowanie w infrastrukturę niezbędną do stosowania zharmonizowanych przepisów prawnych oraz inwestycje bezpośrednio związane z wdrażaniem: *acquis communautaire*, norm i standardów unijnych. Przykładem może być: inwestowanie w obszarach: bezpieczeństwo i higiena pracy, sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne, kontrola granic oraz kontrola weterynaryjna,
- inwestowanie w tzw. spójność społeczną i gospodarczą poprzez działania zaradcze podobne do tych, które wspierane są w krajach członkowskich w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Socjalnego.

Program Spójności Społecznej i Gospodarczej

W związku ze stworzeniem nowych przedakcesyjnych instrumentów finansowych, od 2000 roku Phare rozszerzyło zakres swojego działania na wspieranie inwestycji w dziedzinie spójności społecznej i gospodarczej (social and economic cohesion), które pozwolą zmniejszyć różnice pomiędzy poszczególnymi regionami, a średnią krajową i unijną. Aby cel ten został osiągnięty przez Polskę, program koncentruje się na następujących priorytetach:

- ✓ **wzrost działalności sektora produkcyjnego:** działania skierowane na pomoc w różnicowaniu gospodarki, na rozwój sektora prywatnego, restrukturyzację i modernizację przemysłu i usług,
- ✓ **wzmocnienie potencjału ludzkiego:** wsparcie dla wzrostu zatrudnienia, rozwoju przedsiębiorczości, poprawy zdolności adaptacyjnych firm i ich pracowników oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy,
- ✓ **poprawę infrastruktury związanej z prowadzeniem działalności gospodarczej:** wsparcie projektów infrastrukturalnych, które sprzyjać będą bezpośrednio wzrostowi aktywności sektora produkcyjnego i poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej na szczeblu lokalnym. Projekty te mogą również obejmować inwestycje mające na celu poprawę dostępności terenów, na których można rozwijać działalność przemysłową i handlową lub inwestycje w ochronę środowiska dla polepszenia klimatu inwestycyjnego w regionie. Oznacza to, że na wsparcie programu Phare mogą liczyć te projekty inwestycyjne z zakresu ochrony środowiska i transportu, które ze względów formalnych nie kwalifikują się do uzyskania wsparcia ze strony programu ISPA.

Na poziomie krajowym programowanie Phare - Spójność Społeczna i Gospodarcza opiera się na:

Wstępnym Narodowym Planie Rozwoju – dokument określający priorytety i zasady funkcjonowania programu, kryteria stosowane przy wyborze regionów oraz harmonogram realizacji programu w poszczególnych województwach. Za podstawą działania należy przyjąć Narodowy Plan Rozwoju, dokument będący podstawą przygotowania i negocjacji z Komisją Europejską, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, Wspólnotowych Ram Wsparcia.

Programach operacyjnych przygotowywanych przez każde z województw.

Odpowiedzialnym za przygotowanie i wdrożenie programu jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Przygotowanie programów operacyjnych i koordynacja prac związanych z przygotowaniem projektów odbywa się na poziomie regionalnym za co bezpośrednią odpowiedzialność ponosi samorząd danego województwa.

Tabela nr 1 przedstawia najważniejsze kroki w programowaniu Phare

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

Tabela 1 Programowanie funduszu PHARE

Jednostka/i odpowiedzialna/e	Działania	Uwagi	Czas
Komisja Europejska	Decyzja o wielkości wsparcia finansowego		↑
Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego	Wybór regionów i określenie poszczególnych alokacji	Na podstawie Wstępnego Narodowego Planu Rozwoju	<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="border-left: 1px solid black; border-right: 1px solid black; height: 100px; margin: 0 5px;"></div> <div style="font-size: 2em; margin: 0 5px;">↓</div> </div>
Regionalne władze samorządowe	Przekazanie informacji o możliwości wsparcia oraz o kryteriach		
Beneficjenci (np. gminy)	Przygotowanie projektów wraz z niezbędnymi dokumentami	Beneficjenci mają możliwość otrzymania pomocy m.in. ze strony agencji wdrażającej program	
Zarządy Wojewódzkie na podstawie rekomendacji Regionalnego Komitetu Sterującego	Wybór projektów		
Komisja Europejska + władze regionalne	Przedstawienie projektów/ Negocjacje	Istnieje możliwość uzupełnienia, poprawy lub zmiany projektów	
Komisja Europejska + Rząd Polski	Podpisanie Memorandum Finansowego		
Beneficjenci	Kontraktowanie	Jednocześnie Komisja Europejska i strona polska prowadzą monitoring wdrażania projektów	
Beneficjenci	Wydatkowanie		1 rok

Wymogi dotyczące projektu

Przedsięwzięcia współfinansowane ze strony Phare muszą spełniać następujące zasady:

- ✓ **Efekt katalityczny:** wsparcie środkami Phare musi przyspieszyć działania skierowane na priorytety akcesyjne,
- ✓ **Współfinansowanie:** środkom Phare winno towarzyszyć współfinansowanie z krajowych środków publicznych. Wkład Unii może wynosić do 75% całkowitych wydatków publicznych. Należy dokładać wszelkich starań, aby przyciągnąć współfinansowanie także z innych źródeł,
- ✓ **Koordinacja:** Komisja ściśle współpracuje z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i międzynarodowymi instytucjami finansowymi w celu koordynowania działalności i zidentyfikowania odpowiednich projektów do współfinansowania,
- ✓ **Dodatkowość:** środki z programu Phare nie mogą zastępować innych, istniejących i dostępnych źródeł finansowania, w szczególności pochodzących z sektora prywatnego lub z międzynarodowych instytucji finansowych,
- ✓ **Zdolność projektu do kontynuacji:** zapewnienie, iż po wygaśnięciu finansowania z bezzwrotnej pomocy zagranicznej rezultaty projektu będą w dalszym ciągu osiąmane, oznacza to, iż wszystkie projekty muszą mieć zapewnione koszty dalszego finansowania (np. koszty utrzymania, operacyjne).

Projekty powinny być jasno określone i proponowane tylko wówczas, gdy są gotowe do wdrożenia. Oznacza to, że muszą posiadać ocenę oddziaływania na środowisko, przygotowaną zgodnie z wymogami prawa europejskiego, jak również kompletne studium wykonalności projektu, potwierdzające prawidłowość projektu pod względem administracyjnym, prawnym, technicznym, finansowym i ekonomicznym. W przypadku, gdy wymagana jest procedura przetargowa, projekty muszą być gotowe do przetargu w momencie potwierdzenia przez Komisję przyznania wsparcia finansowego (podpisania memorandum finansowego).

Minimalna wielkość projektu inwestycyjnego wynosi 2 mln €. Phare finansuje do 75% kosztów projektu, gdy beneficjentem jest jednostka z sektora finansów publicznych. W przypadku, gdy beneficjentem jest jednostka z sektora prywatnego, musi ona pokryć 75% kosztów a pozostałe 25% pochodzi ze środków publicznych oraz pomocy Phare. Beneficjenci ponoszą pełne koszty związane z właściwym przygotowaniem projektu.

Kontraktowanie powinno zostać zakończone w ciągu 2 lat od podpisania Memorandum Finansowego, a środki muszą być wypłacone do końca trzeciego roku. Przedłużenie okresu kontraktowania i wypłacania środków jest możliwe tylko w wyjątkowych przypadkach.

Projekty zgłaszane do finansowania z programu Phare muszą być opracowane w języku angielskim w określonym przez Komisję Europejską standardzie fiszki projektowej.

2.6. Program ISPA

PRZEDAKCESYJNY INSTRUMENT POLITYKI STRUKTURALNEJ
(*INSTRUMENT FOR STRUCTURAL POLICIES FOR PRE-ACCESSION*)

1. Cele i założenia programu ISPA

Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej został ustanowiony Rozporządzeniem Rady 1267/99 z dnia 21 czerwca 1999 r., obejmuje sektory ochrony środowiska oraz transportu. Rozporządzenie Rady przewiduje materialne oraz formalne kryteria stosowane przy wyborze przedsięwzięć stanowiących realizację polityki zrównoważonego rozwoju. Przewidywany okres działania ISPA to siedem lat (2000-2006). Beneficjentami funduszu są kraje ubiegające się o członkostwo w Unii Europejskiej: Bułgaria, Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Polska, Rumunia, Słowacja i Słowenia.

Podział środków w ramach ISPA na kraje - beneficjentów odbywa się na podstawie następujących kryteriów:

- wielkość populacji,
- PKB *per capita* mierzony parytetem siły nabywczej ludności,
- powierzchnia kraju.

Budżet ISPA wynosi 1,04 mld € rocznie, w okresie od roku 2000 do 2006. Według indykatywnej alokacji budżetu ISPA przedstawionej przez Komisję Europejską wielkość wsparcia dla Polski z tego funduszu jest określona w przedziale 30-37% (312 – 384,8 mln € rocznie) z przeznaczeniem na sektor ochrony środowiska i transport w równej wysokości. Wielkość alokacji wstępnej może ulec weryfikacji ze względu na efektywność absorpcji środków Funduszu ISPA w danym kraju w latach poprzednich, a także braki w infrastrukturze kraju w stosunku do infrastruktury innych krajów kandydujących.

Pomoc wspólnotowa przyznana w ramach ISPA powinna wspierać cele określone w następujących dokumentach:

- Partnerstwo dla Członkostwa,
- Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa,
- Rozporządzenie Rady nr 1267/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające Instrument Przedakcesyjny Polityki Strukturalnej (ISPA),
- narodowe programy poprawy stanu środowiska oraz sieci infrastruktury transportowej.

Wsparcie Unii Europejskiej w ramach ISPA może przyjmować postać bezpośredniej pomocy bezzwrotnej, pomocy zwrotnej, czy też innych form pomocy. Wysokość wspólnotowej pomocy przyznawanej w ramach ISPA może zasadniczo dochodzić do 75% łącznych wydatków ze środków publicznych lub środków im równoważnych (w tym wydatków ponoszonych przez organy podejmujące działania administracyjne lub prawne, w związku z którymi organy te są uznawane za równoważne organom publicznym). W wyjątkowych przypadkach dotyczących realizacji projektów o zasadniczym znaczeniu dla osiągnięcia celów ISPA, Komisja, po konsultacjach z Komitetem Zarządzającym ISPA, może podjąć decyzję o zwiększeniu wysokości pomocy do 85%.

Środków ISPA nie można łączyć z innymi instrumentami przedakcesyjnymi. Ze środków ISPA można również finansować analizy wstępne oraz pomoc techniczną. Środki na tego typu działania mogą w wyjątkowych przypadkach pokryć 100% wszystkich kosztów. Całość wydatków na studia wstępne i pomoc techniczną nie może jednak przekroczyć 2% całości alokacji środków Wspólnoty dla ISPA.

Wysokość wspólnotowej pomocy w ramach ISPA będzie ustalana w taki sposób, aby wzmacniać wywoływany przez pomocowe środki efekt dźwigni, promować

współfinansowanie przedsięwzięć oraz wykorzystywanie prywatnych źródeł finansowania, jak również uwzględniać możliwości projektowanych przedsięwzięć w zakresie generowania znaczących dochodów netto.

Skala przedsięwzięć realizowanych w ramach funduszu ISPA musi być wystarczająco duża, by realizacja projektu wywarła znaczący wpływ na sytuację w obszarze ochrony środowiska i transportu. Mając to na uwadze przyjęto, że zasadniczo całościowy koszt przedsięwzięcia nie może być niższy niż 5 mln €. Od tego warunku odstąpić można w wyjątkowych i należycie uzasadnionych przypadkach.

W celu zapewnienia efektywności oraz wysokiej jakości przedsięwzięć finansowanych w ramach ISPA, pod uwagę brane są również następujące kryteria:

- osiągnięte w wyniku realizacji przedsięwzięcia korzyści społeczne i ekonomiczne,
- zabezpieczenie efektywnego zarządzania realizacją przedsięwzięcia,
- zgodność z priorytetami ustanowionymi w "Partnerstwie dla Członkostwa",
- wkład przedsięwzięcia w realizację polityki Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska i transportu,
- ustanowienie właściwej proporcji pomiędzy obszarami ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej,
- rozważenie możliwych, alternatywnych form finansowania.

Ochrona środowiska

1. Ogólna charakterystyka projektów

Zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej w sektorze środowiska z funduszu ISPA będą współfinansowane w pierwszej kolejności inwestycje przyczyniające się do wdrożenia najbardziej kosztownych Dyrektyw UE w następujących obszarach:

- poprawa jakości wody i zaopatrzenie w wodę pitną,
- gospodarka ściekowa,
- zarządzanie odpadami,
- jakość powietrza.

Potencjalni beneficjenci to: samorząd terytorialny, organizacje samorządowe oraz inne podmioty publiczne.

Pomimo, iż ISPA jest instrumentem służącym do współfinansowania konkretnych projektów musiały zostać wyznaczone cele priorytetowe do zrealizowania w ramach sektora środowiska oraz ogólne ramy wyboru projektów. Dlatego wnioski muszą być zgodne również z następującymi dokumentami:

- ramowy dokument Komisji Europejskiej „Zasady finansowania ze środków ISPA inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego”,
- II Polityka Ekologiczna Państwa,
- Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa.

2. Strategia wykorzystania funduszu ISPA jako uzupełniającego instrumentu realizacji polityki ekologicznej państwa

Dokument określa ogólne ramy identyfikacji projektów, zasady ich wyboru oraz priorytetowe cele, które powinny być zrealizowane dzięki współfinansowaniu z ISPA.

Zgodnie z priorytetami wskazanymi w ww. dokumencie do współfinansowania z ISPA będą popierane następujące projekty:

1. z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

- inwestycje zgłaszane przez miasta o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 100 000, w drugiej kolejności przez miasta o równoważnej liczbie mieszkańców 50 000 – 100 000 i mniejsze, oraz przez związki gmin;
- inwestycje w zakresie gromadzenia, oczyszczania i usuwania ścieków, prowadzące do uregulowania gospodarki wodno-ściekowej (zgodnie z wymaganiami Dyrektywy 91/271/EWG);
- inwestycje zapewniające zaopatrzenie ludności w wodę pitną o jakości zgodnej z wymaganiami Unii Europejskiej;
- inwestycje służące ochronie wód powierzchniowych i podziemnych wykorzystywanych jako źródła wody do picia; w związku z tym również inwestycje mające na celu rekultywację zanieczyszczonej gleby wpływającej na jakość wód podziemnych;
- inwestycje służące ochronie wód szczególnie wrażliwych na eutrofizację, inwestycje ograniczające odprowadzanie ścieków bezpośrednio do jezior oraz służące ochronie wód granicznych.

2. z zakresu ochrony jakości powietrza

- inwestycje mające na celu likwidację palenisk na węgiel w największych miastach Polski, przy czym najwyższy priorytet będzie przyznany aglomeracji katowickiej, miejscowościom województwa dolnośląskiego, małopolskiego;
- projekty mające na celu rozwiązanie problemów centrów miast o starej, zwartej zabudowie, w których dominującym źródłem ciepła są indywidualne paleniska domowe opalane węglem lub funkcjonują przestarzałe systemy ciepłownicze;
- inwestycje wynikające z planów poprawy jakości powietrza na obszarach, gdzie przekraczane są dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń;
- inwestycje mające na celu poprawę jakości powietrza w aglomeracjach.

3. z zakresu gospodarki odpadami

- realizacja inwestycji w największych aglomeracjach, zgodnie z istniejącymi w nich programami. Programy w mniejszych miejscowościach będą wdrażane w miarę dostępności funduszy;
- inwestycje na terenach gdzie istniejące składowiska odpadów stwarzają zagrożenia dla wód podziemnych;
- inwestycje na terenach gdzie wyczerpuje się pojemność składowiska.

3. *Współfinansowanie*

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż co najmniej 25% wydatków inwestycyjnych (kwalifikowanych) związanych z realizacją projektu musi zostać pokrytych ze środków własnych państwa beneficjenta funduszu ISPA. W wyjątkowych przypadkach, jeśli przedsięwzięcie przyczynia się w sposób szczególny do realizacji ogólnych celów funduszu ISPA udział środków własnych, decyzją Komisji w porozumieniu z Komitetem Zarządzającym ISPA, udział finansowania z własnych środków może być obniżony nawet do 15% kosztów kwalifikowanych. Wnioskodawca jest zobowiązany do poszukiwania źródeł finansowania dla swoich projektów tak aby zapewnić całościowe i efektywne finansowania przedsięwzięcia.

Mogą to być następujące źródła finansowania:

- środki publiczne,
- pożyczki z Międzynarodowych Instytucji Finansowych (jako pożyczki publiczne wymagające gwarancji skarbu państwa lub pożyczki komercyjne dla przedsiębiorstwa publicznego), takich jak EBOR, EBI, BŚ, NEFCO i in.,

- komercyjne źródła finansowania.

Do środków publicznych mogą być zaliczone środki z budżetu państwa, budżetów regionalnych lub lokalnych, ponadto mogą to być środki przedsiębiorstw publicznych lub zyski spółek gminnych. Do środków własnych gminy nie zalicza się w przypadku ISPA aportu wniesionego w postaci gruntu.

Ponadto, udział sektora prywatnego we współfinansowaniu przedsięwzięć jest ważnym celem polityki Wspólnotowej. Udział sektora prywatnego we współfinansowaniu projektów ISPA wymaga przestrzegania następujących warunków:

- zabezpieczenie interesu publicznego,
- zapewnienie najlepszego wyboru przedsiębiorcy prywatnego, przestrzegając zasad przejrzystości procedur przyznawania praw partnerom prywatnym, równego dostępu odpowiednich przedsiębiorstw, zasad wolnej konkurencji w celu zapewnienia wyboru oferty najbardziej efektywnej ekonomicznie,
- bezstronność zawartego kontraktu,
- istnienie ram prawnych i monitoring realizacji projektu,
- konsultacje z Komisją Europejską w początkowych etapach przygotowania projektu,
- zasada, iż Komisja rezerwuje sobie prawo do dokonania rewizji wysokości pomocy ze środków ISPA jeśli w okresie pięciu lat od daty zakończenia prac związanych z realizacją przedsięwzięcia warunki eksploatacyjne (opłaty, dochody itp.) będą znacznie różnić się od początkowych założeń, przyjętych dla celów określenia wysokości pomocy lub wprowadzone zostaną zasadnicze modyfikacje:
  - ✓ wpływające na charakter eksploatacji lub też powodujące osiągnięcie przez instytucję prywatną czy publiczną nieuzasadnionych korzyści;
  - ✓ wynikające ze zmiany charakteru własności dowolnej części finansowanej infrastruktury albo przerwania lub dokonania istotnych zmian w realizacji ustaleń dotyczących warunków eksploatacji.

Państwo beneficjent jest zobowiązane do informowania Komisji o wszelkich takich zmianach oraz dążenia do uzyskania uprzedniej zgody Komisji na dokonanie tych zmian.

4. Procedury przygotowania i akceptacji wniosku

Została przyjęta procedura przygotowywania wniosków o dofinansowanie projektów z funduszu ISPA, która jest opisana w dokumencie „ISPA Programowanie i zasady wdrażania w Polsce”, przyjętym przez Komitet Integracji Europejskiej w dniu 14 marca 2001r.

Wnioski wstępne o współfinansowanie z ISPA dla sektora środowiska są składane przez samorządy lokalne bądź związki komunalne do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), który jest instytucją odpowiedzialną za zbieranie projektów, ocenę i weryfikację wniosków przygotowanych przez potencjalnych beneficjentów, kompletowanie dokumentów niezbędnych do przygotowania wniosku, dokonanie oceny gotowości przedsięwzięcia do realizacji, sprawdzenie zgodności dostarczonego wniosku z wymaganiami obowiązujących zapisów i porozumień oraz prawem polskim i Unii Europejskiej (funkcje te pełni z upoważnienia Ministra Środowiska).

Wstępny wniosek musi zawierać następujące informacje:

- informacje ogólne (tytuł, nazwę wnioskodawcy, nazwę jednostki odpowiedzialnej za realizację przedsięwzięcia, nazwę jednostki, która będzie zarządzać zrealizowanym ze środków ISPA obiektem);
- informację o wnioskodawcy;
- informację o podmiocie, który będzie zarządzał zrealizowanym obiektem;

- opis działań objętych wnioskiem (typ działań, opis i uzasadnienie działań, przewidywany efekt społeczny, rzeczowy i ekologiczny, realizacja działań i przepływy finansowe, stan przygotowania działań w momencie składania wniosku, koszt działań i źródła ich finansowania, plan finansowy, oświadczenia o zgodności z kryteriami wyboru przedsięwzięć do współfinansowania).

NFOŚiGW analizuje przedstawione materiały i przeprowadza ocenę wniosków oraz proponuje Ministrowi Środowiska listę projektów, które mogą przejść do następnego etapu selekcji.

Minister Środowiska zatwierdza listę, co rozpoczyna drugi etap przygotowań.

Wybrani wnioskodawcy opracowują i przekazują NFOŚiGW wniosek szczegółowy (udostępniany im przez NFOŚiGW), który powinien zawierać następujące informacje:

- informacje zawarte we wniosku wstępnym,
- załączniki: analizę finansową przedsięwzięcia, analizę finansową przedsiębiorstwa (obie w formie tabel dołączonych do formularza), analizę finansową gminy.

Wniosek powyższy jest ponownie analizowany przez NFOŚiGW. Lista najlepszych projektów wybranych na tym etapie jest przedstawiana Ministrowi Środowiska do zatwierdzenia. Jest to procedura wstępnej selekcji.

Minister Środowiska sprawuje nadzór nad realizacją zadań NFOŚiGW oraz zajmuje się koordynacją prac dotyczących funduszu ISPA w sektorze ochrony środowiska, m. in. dokonuje wyboru przedsięwzięć, które będą przedkładane Komisji Europejskiej do dofinansowania z funduszu ISPA. Departament Obsługi Funduszy Zagranicznych w Ministerstwie Środowiska pełni nadzór nad poprawnym przygotowaniem projektów w sektorze środowiska, a także realizacją zadań zgodnie z przyjętym harmonogramem. Minister Środowiska wydaje decyzję, na podstawie opinii Komitetu Sterującego, będącego ciałem doradczym Ministra Środowiska w zakresie projektów ISPA, o możliwości realizacji przedsięwzięcia. W skład Komitetu Sterującego wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Środowiska, NFOŚiGW, instytucji finansowych, gmin oraz pozarządowych organizacji ekologicznych.

Wnioskodawcy, których projekty pozytywnie przeszły wstępny etap selekcji, opracowują wniosek na standardowym formularzu aplikacyjnym Komisji Europejskiej (www.inforegio.org/wbpro/ispa/ispa_en.html), zgodnie ze wskazanymi w nim wymaganiami. Następuje kolejna weryfikacja poprawności wniosków przez NFOŚiGW. Na tym etapie mogą mieć także miejsce nieformalne konsultacje z Przedstawicielstwem Komisji oraz z Komisją w sprawie poprawności przygotowywanej aplikacji.

Zweryfikowana przez NFOŚiGW aplikacja jest przekazywana, za pośrednictwem Ministerstwa Środowiska do Narodowego Koordynatora ISPA (w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej), który jest odpowiedzialny za formalne kontakty z Komisją Europejską, zapewnianie równowagi wsparcia ISPA między sektorem transportu i środowiska, monitorowanie realizacji projektów, współfinansowanych z ISPA. Narodowy Koordynator ISPA przedstawia wnioski o wsparcie przedsięwzięć w ramach ISPA, Komisji Europejskiej.

2.7. Program SAPARD

1. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich

Projekty dotyczą poprawy infrastruktury na obszarach wiejskich i w konsekwencji rozwoju obszarów wiejskich w Polsce. Priorytetowe obszary inwestycji (wyłącznie na obszarach wiejskich) to:

- Zaopatrzenie w wodę pitną,
- Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
- Gospodarka odpadami
- Drogi gminne i powiatowe
- Zaopatrzenie w energię
- Telekomunikacja

Szczegóły dotyczące realizacji tych projektów oraz warunków ich złożenia znajdują się w Programie Operacyjnym (Rozdział 7.3) - http://www.cie.gov.pl/fundusze/dokumenty_s.html. Program adresowany jest do samorządów lokalnych, związków gmin, znajdujących się na obszarach wiejskich.

Wartość projektu:

- Zaopatrzenie w wodę pitną: nie więcej niż 840 tys. PLN na inwestycję w jednej gminie
- Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków: nie więcej niż 1 700 tys. PLN na inwestycję w jednej gminie
- Gospodarka odpadami: nie więcej niż 1 300 tys. PLN na inwestycję w jednej gminie
- Drogi gminne i powiatowe: nie więcej niż 630 tys. PLN na inwestycję w jednej gminie
- Zaopatrzenie w energię: nie więcej niż 420 tys. PLN na inwestycję w jednej gminie

Samorządy lokalne, powiaty i związki komunalne mogą składać projekty w w/w zakresie. Kontakt - regionalne oddziały Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Od 1 maja 2004r. Polska będąc członkiem Unii Europejskiej będzie miała dostęp do następujących źródeł finansowania

2.8. Fundusze Strukturalne w Polsce

1. Polityka Strukturalna UE

Unia Europejska prowadzi politykę strukturalną, aby zwiększyć spójność gospodarczą i społeczną należących do niej państw. **Oznacza to dążenie do zmniejszenia różnic w rozwoju pomiędzy poszczególnymi regionami w UE.** Polityka strukturalna Unii prowadzona jest wspólnie z krajami członkowskimi. Oznacza to w praktyce, że państwa razem z Komisją Europejską opracowują plany i zakres pomocy udzielanej przez UE.

Podstawowym źródłem pomocy w ramach polityki strukturalnej są **fundusze strukturalne**. Z ich budżetów kierowane jest wsparcie na programy krajowe - 94%, oraz inicjatywy wspólnotowe – 6%. Dodatkowym instrumentem pomocy jest **Fundusz Spójności** (Kohezji), czasowy instrument, który ma pomóc przy realizacji największych inwestycji w najuboższych krajach UE. Ważnym uzupełnieniem pomocy UE są krajowe środki (budżet centralny i samorządowy), które stanowią minimum 25 % (w wyjątkowych sytuacjach 15%) całej pomocy.

Termin polityka strukturalna można odnaleźć już w **Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (1957)**. Znalazły się w nim zapisy o utworzeniu pierwszych funduszy strukturalnych: **Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej**. Kilkanaście lat później powstał kolejny fundusz **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego**. Jednak polityka strukturalna jako taka prowadzona jest wspólnie przez kraje członkowskie dopiero od 1972 roku. Środki przeznaczane na działania strukturalne (np. na budowę dróg, oczyszczalni ścieków, modernizację biedniejszych dzielnic w dużych miastach) przez długi czas (do połowy lat osiemdziesiątych) stanowiły bardzo niewielki procent budżetu UE – do 12%). Dopiero w połowie lat osiemdziesiątych dostrzeżono niekorzystne skutki nierównego rozwoju poszczególnych państw UE.

W **Jednolitym Akcie Europejskim (1986)** wprowadzono cały rozdział poświęcony „Spójności gospodarczo-społecznej”. Jest w nim mowa o konieczności zlikwidowania dysproporcji i zacofania niektórych regionów UE i o środkach do tego służących. W efekcie **reformy polityki strukturalnej**, która nastąpiła trzy lata później, budżet działań strukturalnych znacznie się zwiększył, a w 1999 roku wynosił on już 35 % całego budżetu Unii. Wprowadzono również procedury współpracy pomiędzy władzami regionalnymi, krajowymi i organami UE, pozwalające na lepsze rozplanowanie, skoordynowanie i efektywne wykorzystanie pomocy. Kolejne zmiany nastąpiły w 1993 roku, kiedy to na mocy **Traktatu o Unii Europejskiej (1992)** powstał **Fundusz Spójności**. Jest to odrębny instrument pomocy strukturalnej kierowany do najbiedniejszych krajów UE (pomoc z funduszy strukturalnych jest kierowana głównie do najuboższych regionów, a nie państw). Na początku lat 90. do grupy funduszy strukturalnych dołączył **Finansowy Instrument Wspierania Rybołówstwa**. Ustalanie **kolejnej perspektywy finansowej (na lata 2000-2006)** było jeszcze jedną okazją, aby wprowadzić zmian do polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Kształt samej polityki oraz poszczególnych funduszy, przedstawiony poniżej, został opracowany w oparciu o decyzje **Rady Europejskiej w Berlinie** i tzw. akty prawne wprowadzające.

2. Fundusze strukturalne

Fundusze strukturalne nabrały znaczenia w połowie lat osiemdziesiątych. Są głównym źródłem finansowania polityki strukturalnej¹. W zależności od metod klasyfikacji możemy wyróżnić:

cztery fundusze strukturalne (opisane poniżej) nadzorowane przez odpowiednie Dyrekcje Generalne Komisji Europejskiej.

Cele funduszy strukturalnych dzielone są na **horyzontalne** (można się ubiegać o środki bez względu na lokalizację wnioskodawcy) oraz **regionalne** (aby otrzymywać pomoc, region musi spełniać określone kryteria; pomoc kierowana jest według nomenklatury NUTS – opis niżej).

Dwie różne grupy instrumentów:

Programy krajowe (94 % środków funduszy strukturalnych) – przygotowane przez kraje członkowskie UE, uzgadniane z Komisją Europejską; realizowane samodzielnie przez administrację kraju członkowskiego

Inicjatywy wspólnotowe (6 % środków) – przygotowywane wspólnie przez kraje członkowskie i Komisję Europejską dotyczą najważniejszych problemów dla całej UE; realizowane są bezpośrednio przez KE.

---

¹ Oprócz funduszy strukturalnych polityka strukturalna finansowana jest z Funduszu Spójności oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

3. Rola i budżet funduszy

Polityka strukturalna UE opiera się na czterech funduszach strukturalnych:

a) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFRR (European Regional Development Fund)

EFRR powstał w 1975 roku. Celem jego działalności jest zmniejszanie dysproporcji w rozwoju pomiędzy regionami Unii Europejskiej. Pomoc dla regionów polega na:

1. inwestycjach (pozwalających utrzymać lub tworzyć stałe miejsca pracy), np.:

- poprawa otoczenia firm i podwyższenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu,
- pobudzanie rozwoju badań i nowych technologii
- wsparcie finansowe dla MŚP

2. rozwijaniu infrastruktury (np. budowa dróg, sieci telefonicznych), która:

- wspomaga rozwój ekonomiczny regionu
- prowadzi do tworzenia nowych miejsc pracy
- przyczynia się do rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej
- osłabia skutki peryferyjnego położenia regionu
- służy dywersyfikacji działalności gospodarczej
- wspieraniu lokalnych inicjatyw rozwojowych (np. organizacji wspierających przepływ nowych technologii lub ułatwiających dostęp do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw).

Poza działaniami finansowanymi bezpośrednio w regionach, z budżetu EFRR finansowane są inicjatywy wspólnotowe – INTERREG (współpraca transgraniczna i międzyregionalna) oraz URBAN (rewitalizacja obszarów miejskich).

b) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego - EFS jest największym, pod względem budżetu, z funduszy strukturalnych. Europejski Fundusz Społeczny - EFS (European Social Fund) powstał na mocy Traktatów Rzymskich w 1960 roku i współfinansuje działania krajów członkowskich UE związanych z polityką zatrudnienia oraz rozwoju zasobów ludzkich. Pomoc, podobnie jak w przypadku pozostałych funduszy, koncentruje się na najbiedniejszych regionach. Fundusz powinien wspierać działania zapobiegające i przeciwdziałające bezrobociu oraz działania rozwijające potencjał kadrowy, integrację społeczną rynku pracy, która promuje wzrost poziomu zatrudnienia, a także równość szans mężczyzn i kobiet. Fundusz powinien w szczególności wspierać działania podejmowane w ramach realizacji Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz ogłaszanych corocznie wytycznych w sprawie zatrudnienia (art.1 Rozporządzenia EFS z 12.07.1999). EFS finansuje pięć obszarów:

- Aktywizację zawodową bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Kształcenie ustawiczne
- Doskonalenie kadr gospodarki i rozwój przedsiębiorczości
- Aktywizację zawodową kobiet
- EFS wspiera również rozwiązania systemowe dotyczące zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich (np. systemy szkoleń zawodowych, doskonalenie nauczycieli i trenerów). Ponadto z Funduszu finansowana jest inicjatywa EQUAL (**wyrównanie szans na rynku pracy**).

c) Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej - EFOiGR (European Agriculture Guidance and Guarantee Funds)

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

EFOIGR powstał w 1964 roku na mocy Traktatów Rzymskich. Sam fundusz podzielony jest na **Sekcję Orientacji** i **Sekcję Gwarancji**. Jedynie ta pierwsza jest zaliczana do funduszy strukturalnych. Jego zadaniem jest wspieranie transformacji struktury rolnictwa oraz pomoc w rozwoju obszarów wiejskich. Zakres pomocy jest bardzo szeroki i może obejmować:

- Poprawę funkcjonowania gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw rolno-spożywczych
- Pobudzanie produkcji nieżywnościowej
- Trwały rozwój lasów
- Polepszanie warunków pracy
- Tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich
- Zróżnicowanie działalności gospodarczej na wsi
- Zachowanie i promocję walorów naturalnych regionu i rolnictwa

Z budżetu EFOIGR finansowana jest inicjatywa LEADER + (**rozwój obszarów wiejskich**).

Finansowy Instrument Ukierunkowania Rybołówstwa - FIUR (Financial Instrument for Fisheries Guidance)

- FIUR powstał w 1993 roku w ramach kolejnej reformy funduszy strukturalnych. Finansuje inicjatywy służące restrukturyzacji rybołówstwa i upraw wodnych (*acquaculture*). Celem finansowanych projektów powinno być dążenie do uzyskania równowagi w środowisku morskim.

Tabela 2 Budżet funduszy strukturalnych

Budżet Funduszy Strukturalnych (w mld €)		
1989-1993 (wg cen z 1988)	1994-1999 (wg cen z 1993)	2000-2006 (wg cen z 1999)
56,6	136,8	182,5

Źródło: M. Kozak „Fundusze strukturalne UE po reformie” W-wa 2000

4. Zasady działania funduszy strukturalnych

Polityka strukturalna UE jest oparta na następujących zasadach:

Koncentracji - środki płynące z Unii Europejskiej są przeznaczone dla regionów, które znajdują się w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej; do tej grupy kwalifikują się regiony objęte pomocą w ramach **celów** funduszy strukturalnych

Partnerstwa – wertykalnego, czyli współpracy Komisji Europejskiej z odpowiednimi władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi; dzięki temu środki pomocowe kierowane są do obszarów, które potrzebują największego wsparcia oraz **horyzontalnego**, czyli prowadzeniu konsultacji władz samorządowych i rządowych z partnerami społecznymi najbardziej zainteresowanymi planowanymi działaniami, co zwiększa efektywność i celowość pomocy.

Programowania (planowania) – pomoc przeznaczona jest na program trwałego rozwiązywania problemów danej gałęzi gospodarki lub danego regionu. W praktyce oznacza to konieczność tworzenia wieloletnich planów rozwoju gospodarczego i wykorzystania środków publicznych; plany te opracowywane są w drodze konsultacji partnerskich (p. wyżej)

Kompatybilności (zgodności) z zapisami traktatów, celami i instrumentami innych wspólnych polityk (*przede wszystkim konkurencji*) oraz z wytycznymi ochrony środowiska.

Współfinansowania (dodatkowości) – oznacza, że dofinansowanie z UE ma uzupełniać, a nie zastępować fundusze z budżetu krajowego; rozmiary współfinansowania UE są jasno określone i wynoszą najczęściej:

- do 75% dla regionów celu 1 (w tym nie mniej niż 50 % pomocy publicznej)
- do 50% i co najmniej 25% środków publicznych wydatków w regionach celu 2 i 3.

W wypadku inwestycji generującej przychody:

- Infrastruktura – do 40% (regiony celu 1) i do 25% (regiony celu 2)

- Przedsiębiorstwo – do 35% kosztów (regiony celu 1) lub do 15% (regiony celu 2), z możliwością podniesienia o 10% w wypadku finansowania małych lub średnich przedsiębiorstw.

Pomocniczości (subsydiarności) – jest to podstawowa zasada funkcjonowania UE; władze wyższego szczebla nie mogą podejmować działań w sprawach, których załatwienie leży w gestii władz niższego szczebla; na tej zasadzie opierają się stosunki pomiędzy Komisją Europejską a państwami członkowskimi i regionami.

5. Cele funduszy strukturalnych

CEL 1 – (regionalny) obejmuje regiony zapóźnione w rozwoju – podstawowym kryterium zakwalifikowania regionu do celu 1 jest dochód PKB na jednego mieszkańca poniżej 75% średniego PKB państw UE; tym celem są objęte również regiony słabo zaludnione (poniżej 8 mieszk. na jeden km² oraz obszary "ultraperyferyjne"; w regionach celu 1 mieszka obecnie 20% ludności UE; pochłaniają one 2/3 środków funduszy strukturalnych; *budżet na lata 2000-2006 – 135,6 mld €*

CEL 2 – (regionalny) wspieranie terenów silnie uzależnionych od upadającej gałęzi gospodarki; *budżet na lata 2000-2006 – 21,1 mld €*

CEL 3 - (horyzontalny) pomoc w modernizacji rynku pracy poprzez szkolenia zawodowe, lokalne inicjatywy w zakresie zatrudnienia oraz poprawa dostępu do rynku pracy; *budżet na lata 2000-2006 – 24,05 mld €*

POMOC PRZEJŚCIOWA – pojawiła się w ramach reformy funduszy z 1999 roku; udzielana jest ona w średnim okresie (3-5 lat) regionom, które przestały lub przestaną spełniać kryteria celu 1 albo 2; jest ona stopniowo zmniejszana (aż do 2005 roku); *budżet na lata 2000-2006 – 11,1 mld €*

Region objęty wsparciem z celu 1 nie może starać się o pomoc w ramach innego.

Tabela 3 Cele funduszy strukturalnych

Cel Strukturalnych	Fundusze	Fundusz
CEL 1		EFRR, EFS, EFOIGR, FIUR
CEL 2		EFRR, EFS
CEL 3		EFS

Źródło: „jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej” UKIE 2002

6. NUTS (nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych)

Jest to jednolity i spójny schemat podziału terytorialnego krajów UE. Został on wprowadzony w 1988 r. w ramach wspomnianej już reformy funduszy strukturalnych. Regiony, które korzystają z pomocy funduszy są klasyfikowane właśnie według NUTS. Sama nazwa to skrót od angielskiego terminu *Nomenclature of territorial units for statistics* – czyli nomenklatura jednostek terytorialnych dla celów statystycznych. Stworzono ją po to, aby ujednoczyć dane, które służą do analizy sytuacji gospodarczej oraz obiektywnie rozdzielić środki z funduszy strukturalnych. Podziału na NUTS dokonują państwa członkowskie według następujących wytycznych:

- Podział musi pokrywać się z podziałem administracyjnym kraju,

- Powinien hierarchizować pięć różnych poziomów: kraj podzielony na NUTS I, które zawierają określoną liczbę NUTS II, ten zaś dzieli się na NUTS III itd. (**oznacza to, że NUTS I jest w tym podziale jednostką w danym państwie a NUTS V najmniejszą**)

W 1999 roku UE dzieliła się na 78 jednostek NUTS I, 211 jednostek NUTS II, 1093 jednostki NUTS III, 1029 jednostki NUTS IV² oraz 98433 NUTS V³. Podział ten w poszczególnych krajach jest dość zróżnicowany, np. w Hiszpanii istnieje 7 jednostek NUTS I i 18 NUTS II a w Niemczech odpowiednio 16 i 40. Ewentualnym na skalę UE jest Luksemburg gdzie cały obszar kraju jest jednocześnie NUTS I, II a nawet III.

2.9. Programy krajowe

Zanim pieniądze z funduszy strukturalnych spłyną do kraju, jego administracja musi przygotować plan ich wykorzystania. W zależności od celu, do którego klasyfikuje się dane państwo/region konkretne plany przygotowuje się dla:

- jednostek odpowiadających NUTS II (w Polsce są to województwa), jeśli spełniają one kryteria celu 1,
- jednostek odpowiadających NUTS III (w Polsce są to tzw. podregiony, pokrywające się najczęściej ze starymi województwami), jeśli klasyfikują się one do celu 2,
- całego kraju w celu 3

Odpowiedni plan jest przesyłany do Komisji Europejskiej, która w uzgodnieniu z władzami krajowymi uzgadnia **Podstawy Wsparcia Wspólnoty (Community Support Framework)**. W nim zawarte są priorytety działania funduszy na terenie kraju/regionu, szczegółowe cele i wielkość wkładu funduszy strukturalnych.

Konkretne działania, które będą finansowane ze środków europejskich opisują **programy operacyjne**. W praktyce krajów korzystających obecnie z pomocy w ramach celu 1 występują programy operacyjne horyzontalne (realizowane na terenie całego kraju) oraz uzupełniające je programy regionalne. Zgodnie z zasadą współfinansowania część pieniędzy pochodzi z budżetu krajowego (centralnego lub lokalnego).

1. Inicjatywy Wspólnotowe

Nie należy ich mylić z programami wspólnotowymi (wewnętrznymi UE). Są to specjalne instrumenty pomocy, których zadaniem jest finansowanie działań istotnych już nie dla jednego regionu czy kraju, lecz UE jako całości. Z tego też powodu są one opracowywane przez Komisję Europejską w porozumieniu z krajami członkowskimi. Inicjatywy wspólnotowe są realizowane przez poszczególne Dyrekcje Generalne KE. W latach 1994-99 funkcjonowało aż 13 takich inicjatyw. Obecnie w ramach ostatniej reformy funduszy ich liczbę zmniejszono do 4 czterech, tj.:

INTERREG – największa z inicjatyw (pod względem udziału w środkach – 50 % środków na inicjatywy wspólnotowe); jej celem jest zacieśnianie więzi międzyregionalnych w Unii, szczególnie na terenach przygranicznych; jest ona finansowana przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego; w jej ramach funkcjonują 3 grupy działań:

- integracja regionów przygranicznych,
- współpraca ponadregionalna,
- usprawnienie polityki i technik rozwoju regionalnego poprzez współpracę międzynarodową i międzyregionalną (dotyczy też współpracy z krajami kandydującymi do UE).

---

² Nie wszystkie kraje wyróżniają ten poziom (np. Niemcy, Włochy, Holandia, Francja)

³ Źródło: Anna Maria Gmyrek „Nomenklatura Statystyczna NUTS...” Wspólnoty Europejskiej 6/2000

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

URBAN – rewitalizacja obszarów miejskich, zagrożonych lub dotkniętych zjawiskami strukturalnego bezrobocia i przejawami patologii społecznej); jest ona finansowana również przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

LEADER+ - jest kontynuacją inicjatywy LEADER, która zajmowała się pomocą w rozwoju obszarów wiejskich; finansowana przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej

EQUAL – ma finansować projekty wyrównujące szanse na rynku pracy; szczególną troską objęte są te grupy, które z różnych względów mają utrudniony dostęp do pracy (np. kobiety, młodzież, mniejszości narodowe, niepełnosprawni); jest ona finansowana z Europejskiego Funduszu Społecznego.

2.10 Fundusz Spójności

Nie jest i nie był funduszem strukturalnym, choć pełni bardzo ważną rolę w samej polityce strukturalnej. Fundusz Spójności jest to tymczasowe wsparcie finansowe dla krajów Unii Europejskiej, których Produkt Krajowy Brutto nie przekracza 90% średniej dla wszystkich krajów członkowskich. Nie obejmują go zasady i reguły postępowania stosowane przy funduszach strukturalnych. Dotyczy to głównie procesu planowania pomocy, w którym nie trzeba opracowywać szczegółowych (regionalnych lub narodowych) planów rozwoju. Poszczególne kraje składają od razu konkretne projekty lub grupy projektów, jednak odpowiednio duże (o budżecie powyżej 10 mln €). Realizację Funduszu Spójności wstępnie zaplanowano na lata 1993-99. Na szczycie UE w Berlinie postanowiono przedłużyć jego działanie bez zmian do 2006 roku.

Podstawowym celem Funduszu Spójności jest zminimalizowanie różnic pomiędzy krajami, których poziom ekonomiczny znacznie odbiega od średniej UE. Charakterystyczne w Funduszu Spójności jest to, że do pomocy kwalifikowane są nie poszczególne regiony (NUTS II lub III) lecz całe kraje. Oprócz wspomnianego kryterium wysokości Produktu Krajowego Brutto, państwa ubiegające się o pomoc muszą przygotować konkretny program prowadzący do spełniania kryteriów spójności..

Budżet Funduszu Spójności na lata 2000-2006 wynosi 18 mld € (w cenach z 1999r.). Finansowane są przede wszystkim działania z zakresu infrastruktury transportowej i ochrony środowiska (w praktyce środki Funduszu były dzielone na obie dziedziny w stosunku 50:50). Określone programy z dziedziny transportu muszą być elementem transeuropejskiej sieci transportowej, a z dziedziny ochrony środowiska muszą spełniać wymogi wspólnej polityki ochrony środowiska.

Tabela 4 Budżet polityki strukturalnej (w mln EUR)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Fundusze strukturalne	29 430	28 840	28 250	27 670	27 080	27 080	26 660
Fundusz Spójności	2 615	2 615	2 615	2 615	2 515	2 515	2 510
Pomoc przedakcesyjna	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120
Pomoc dla nowych członków	0	0	6 450	9 030	11 610	14 200	16 780
Ogółem polityka strukturalna	35 165	34 575	40 435	42 435	44 325	46 915	49 175
<i>Cały budżet UE</i>	<i>91 995</i>	<i>93 385</i>	<i>100 255</i>	<i>102 035</i>	<i>103 075</i>	<i>104 995</i>	<i>107 040</i>

Źródło: „jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej” UKIE 2002

2.9.1.1. Perspektywy realizacji środków strukturalnych w Polsce

Polska spodziewa się w latach 2004-2006 ponad 13 mld € z Unii Europejskiej na działania strukturalne. Największą część tych środków pochłonie realizacja programów operacyjnych, które będą finansowane przez poszczególne fundusze strukturalne. Przygotowaniem do wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce zajmuje się Ministerstwo Gospodarki, które koordynuje opracowanie programów operacyjnych. Przygotowano 6 różnych programów operacyjnych sektorowych (SPO) i jeden regionalny zintegrowany program operacyjny.

Tabela 5 Programy operacyjne oraz instytucje odpowiedzialne za ich przygotowanie i zarządzanie

NAZWA PROGRAMU	INSTYTUCJA PRZYGOTOWUJĄCA I ZARZĄDZAJĄCA PROGRAMEM
SPO WZROST KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI	MINISTERSTWO GOSPODARKI
SPO ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH	MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ
SPO RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI
SPO RYBOŁÓWSTWO I PRZETWÓRSTWO RYB	MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI
SPO TRANSPORT I GOSPODARKA MORSKA	MINISTERSTWO INFRASTRUKTURY
SPO OCHRONA ŚRODOWISKA I GOSPODARKA WODNA	MINISTERSTWO ŚRODOWISKA
ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO (ZPORR)	MINISTERSTWO GOSPODARKI (WE WSPÓŁPRACY Z SAMORZĄDAMI WOJEWÓDZTW)
PROGRAM OPERACYJNY – POMOC TECHNICZNA	MINISTERSTWO GOSPODARKI

Źródło: Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006, Ministerstwo Gospodarki

Każdy z tych programów wymaga zatwierdzenia przez Komisję Europejską, która jednocześnie wyraża w ten sposób zgodę na realizację funduszy strukturalnych w danym kraju według przedstawionych planów.

Poza środkami na programy operacyjne Polska otrzyma również dostęp do Inicjatyw Wspólnoty Programy URBAN oraz LEADER zostaną zintegrowane w latach 2004-2006 z programami operacyjnymi- odpowiednio z Zintegrowanym Programem Operacyjnym Rozwój Regionalny oraz Sektorowym Programem Operacyjnym Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich.

Dla dwóch pozostałych Inicjatyw opracowane zostaną programy operacyjne:

- Ministerstwo Gospodarki –INTERREG
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – EQUAL.

Poza środkami z funduszy strukturalnych w ramach programów operacyjnych oraz Inicjatyw Wspólnoty Polska otrzyma dostęp do środków z Funduszu Spójności. Projekty z niego

finansowane będą koordynowane z przedsięwzięciami, jakie będą proponowane do poszczególnych programów operacyjnych.

1. Propozycje finansowania projektów z funduszy strukturalnych

Inwestycje

Inwestycje w sektorze transportu

- Inwestycje w rozbudowę i modernizację regionalnego systemu transportowego (również inwestycje w miejskie środki transportu).
- Dotacje dla samorządów wojewódzkich, samorządów powiatowych oraz gminnych. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Inwestycje w drogi leżące na sieci korytarzy europejskich, budowa obwodnic miast i miejscowości położonych przy drogach krajowych.

Projekty będą realizowane przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Transport i Gospodarka Morska.

- Inwestycje w infrastrukturę kolejową, modernizacja linii kolejowych.

Projekty będą realizowane przez Dyрекcję PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Transport i Gospodarka Morska.

Inwestycje na obszarach wiejskich

- Modernizacja infrastruktury lokalnej (budowa i modernizacja dróg, systemów kanalizacyjnych), renowacja zabytków kultury, rozwój agroturystyki.

Dotacje dla samorządów województw, powiatów i gmin. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Inwestycje w infrastrukturę wiejską związaną z prowadzeniem działalności rolniczej oraz przedsiębiorczości (budowa lub remonty dróg wewnętrznych, wodociągów, systemów kanalizacyjnych, pozyskiwanie naturalnych źródeł energii elektrycznej).

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, samorządów powiatowych oraz gminnych. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Funduszu Spójności w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Rozwój infrastruktury wiejskiej poprzez remonty dróg oraz obiektów wiejskich (place, rynki, parki), także ochrona wiejskiego dorobku kulturowego poprzez odnowę obiektów zabytkowych, remonty wiejskich domów kultury.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, samorządów powiatowych oraz gminnych. Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

Inwestycje w obszarze ochrony środowiska

- Inwestycje mające na celu ograniczenie ilości zanieczyszczeń powietrza, wód i gleb, a przez to poprawę warunków życia mieszkańców.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Inwestycje związane z przeciwdziałaniem powodziom (budowa wielofunkcyjnych zbiorników wodnych, polderów przeciwpowodziowych, realizacja przeciwpowodziowych składników programu Odra 2006), unowocześnianie systemu ochrony przeciwpowodziowej.

Projekty realizowane przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

- Inwestycje związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów wodnych.

Projekty realizowane przez Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

- Gospodarka odpadami niebezpiecznymi, poprzez tworzenie systemów unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych oraz firm zajmujących się utylizacją odpadów niebezpiecznych

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

- Inwestycje mające na celu walkę z hałasem poprzez instalację ekranów i map akustycznych, instalację urządzeń antywibracyjnych, modernizację technologii w przemyśle w celu zmniejszenia hałaśliwości wytwarzanych wyrobów.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

- Tworzenie systemów informacyjnych w urzędach administracji publicznej dotyczących gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie, stanie i zasobach leśnych, tworzenie systemu elektronicznych baz danych, rozszerzenie zakresu działania państwowej kontroli ochrony środowiska i systemu statystyki publicznej, zakupy wyposażenia dla służb ochrony środowiska i centrów edukacji ekologicznej.

- Wsparcie dla administracji publicznej oraz instytucji naukowych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

- Popularyzacja nowych rozwiązań technologicznych w obszarze ochrony środowiska.

Wsparcie dla instytucji naukowych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Ochrona Środowiska.

Inwestycje w sektorze społecznym

- Projekty modernizacji i odnowy dzielnic mieszkaniowych w miastach, remonty zabytkowych centrów miasteczek, odnowa obiektów przemysłowych i powojkowych, rekultywacja gruntów.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, instytucji rządowych.
Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Inwestycje z zakresu lokalnej infrastruktury technicznej (gospodarka odpadami, remonty obiektów instytucji publicznych, remonty dróg, systemy kanalizacyjne oraz systemy dostawy gazu i energii, zwiększenie dostępu mieszkańców do internetu) na obszarach o najmniej korzystnych warunkach rozwoju – obszary wiejskie, obszary przemysłowe, zdegradowane dzielnice miast, obszary powojkowe.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów placówek edukacyjnych, badawczo – rozwojowych oraz ich wyposażenie.

Dotacje dla samorządów wojewódzkich, szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych
Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Projekty rozbudowy i modernizacji obiektów kulturalnych, ułatwienie informacji i dostępu do kultury.

Dotacje dla samorządów województw, powiatów i gmin, również instytucji rządowych, stowarzyszeń, firm oraz podmiotów prywatnych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz upowszechnianie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w działalności instytucji publicznych.

Dotacje dla samorządów województw, powiatów i gmin, także podległe im placówki publiczne oraz administracja rządowa.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

Przedsiębiorstwa

- Systemy grantów dla przedsiębiorstw, wsparcie dla inicjatyw turystycznych, szkolenia, doradztwo.

Wsparcie dla instytucji naukowo – badawczych, przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Wsparcie dla szkół wyższych oraz instytucji naukowo – badawczych w celu popularyzacji współpracy MSP z ośrodkami naukowymi. Promocja wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w działalności MSP.

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

- Wsparcie dla instytucji naukowo – badawczych, przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Rozwój sieci instytucji wspierających rozwój przedsiębiorstw i oferujących wysokiej jakości usługi dla MSP (usługi doradcze i szkoleniowe, sieci informacyjne, wzmocnienie administracji), oraz rozwój instytucji finansowych współpracujących z MSP.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Rozwój współpracy ośrodków badawczych z przedsiębiorstwami dla pozyskiwania nowych technologii oraz unowocześniania starszych. Promocja innowacyjnych technologii zarówno produkcyjnych jak i organizacyjnych.
- Wsparcie dla instytucji naukowo – badawczych, przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Rozwój szerokiej współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami różnych sektorów produkcyjnych, tworzenie parków przemysłowych oraz technologicznych.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych przez MSP w celu zwiększenia ich produktywności oraz wzrostu jakości produktów i usług.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Wsparcie szeroko rozumianej konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, np. poprzez stosowanie energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych, wykorzystanie technologii informacyjnych, uzyskanie certyfikatów jakości, rozbudowę lub modernizację przedsiębiorstw, itp.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Wsparcie rozwoju eksportu polskich produktów zarówno wewnątrz UE jak i do krajów nie należących do Unii Europejskiej.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych poprzez dostosowanie produkcji, przetwórstwa oraz sprzedaży artykułów rolnych do wymogów rynku.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach SPO Wzrost Konkurencyjności Gospodarki.

- Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych przedsiębiorstw wykorzystujących zaawansowane technologie, promowanie nowych form organizacji pracy, wdrażanie nowych technologii i inwestycje w kadry przedsiębiorstw.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

Rolnicy

- Wsparcie modernizacji gospodarstw rolnych poprzez redukcję kosztów oraz poprawę warunków produkcji rolniczej i poprawę warunków utrzymania zwierząt.
- Dotacje dla rolników.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

- Pomoc dla młodych rolników w założeniu bądź przejęciu gospodarstw rolnych, oraz pomoc przy modernizacji tych gospodarstw.
- Dotacje dla rolników.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

- Szkolenia mające na celu ułatwienie przekształceń w rolnictwie poprzez podniesienie poziomu wiedzy oraz umiejętności zawodowych rolników.
- Dotacje dla samorządów województw, powiatów i gmin.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

- Poprawa efektywności produkcji rolnej poprzez racjonalne wykorzystanie zdolności produkcyjnych gleby.
- Dotacje dla rolników.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

- Zwiększenie efektywności gospodarowania w rolnictwie poprzez poprawę rozłogu gruntów.
- Dotacje dla rolników.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

- Wsparcie różnicowania działalności rolniczej poprzez wyrównywanie kosztów związanych z rozpoczęciem przez rolnika nowej działalności (niekoniecznie związanej bezpośrednio z rolnictwem, np. agroturystyka, wstępne przetwórstwo, drobne usługi).
- Dotacje dla rolników.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej w ramach SPO Rolnictwo.

Edukacja

- Rozwój kształcenia ustawicznego dorosłych, wyrównywanie szans edukacyjnych różnych grup społecznych. Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół i placówek kształcenia ustawicznego do potrzeb rynku pracy. Wzmocnienie zaangażowania partnerów społecznych w rozwój i podnoszenie kwalifikacji pracowniczych.
- Dotacje dla samorządów województw, powiatów i gmin.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

Rynek pracy

- Uruchomienie systemu grantów dla instytucji wyspecjalizowanych w aktywnych formach przeciwdziałaniu bezrobociu (szkolenia, doradztwo, staże), system grantów dla przedsiębiorstw zatrudniających bezrobotnych, wsparcie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą
- Dotacje dla przedsiębiorstw oraz instytucji i placówek szkoleniowych poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Działania dostosowujące mieszkańców do lokalnego rynku pracy poprzez szkolenia, rozwój ośrodków kształcenia ustawicznego, również podwyższanie kwalifikacji zawodowych kadr przedsiębiorstw.
- Dotacje dla przedsiębiorstw oraz instytucji i placówek szkoleniowych poprzez regionalne i lokalne instytucje wsparcia biznesu.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (działanie dla MSP finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

- Zapobieganie bezrobociu poprzez rozwój i modernizację instytucji rynku pracy, szkolenia dla młodzieży, wsparcie inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.
- Dotacje dla samorządów, przedsiębiorstw oraz instytucji i placówek szkoleniowych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

- Działania wspierające integrację zawodową i społeczną młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób niepełnosprawnych oraz innych grup szczególnego ryzyka.

Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Brzeźno

- Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, przedsiębiorstw oraz instytucji i placówek szkoleniowych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich.

- Aktywne działania na rzecz kobiet na rynku pracy, zwiększenie dostępu kobiet do zatrudnienia, usługi doradcze, poprawę warunków sprzyjających kobietom łączenie życia zawodowego i rodzinnego.
- Dotacje dla samorządów wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, przedsiębiorstw oraz instytucji i placówek szkoleniowych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Rozwój Zasobów Ludzkich.

Turystyka

- Promocja markowych regionalnych produktów turystycznych, dotacje dla małych firm turystycznych, rozbudowa i modernizacja obiektów turystycznych, szkolenia.
- Dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego, stowarzyszeń, związków gmin, regionalnych instytucji wspierania biznesu, a za ich pośrednictwem dla przedsiębiorstw turystycznych.

Finansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwój Regionalny.

Kontakt:

Program PHARE (REGIONALNE INSTYTUCJE FINANSUJĄCE)

Zielonogórska Agencja Rozwoju Regionalnego

Ul. Chopina 14

65-001 Zielone Góra

tel. +68 327 05 04

fax +68 325 38 88

e-mail: agencja@region.zgora.pl

www.region.zgora.pl

Program ISPA

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ul. Konstruktorska 3a

02-673 Warszawa

tel. +22 849 22 80

fax +22 849 20 98

e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

www.nfosigw.gov.pl

Program SAPARD

Regionalna Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Ul. 30-stycznia 15a/11-14

66-400 Gorzów Wlkp.

tel. +95 722 76 48

fax +95 722 76 47

e-mail: lubuski@arimr.gov.pl

MINISTERSTWO GOSPODARKI
Departament Programowania Rozwoju Regionalnego
Ul. Wspólna 4
tel: (0-22) 661 91 48
00-926 Warszawa
fax: (0-22) 661 91 45
<http://www.mg.gov.pl/regiony>
e-mail: sekrpr@mg.gov.pl

Ministerstwo Gospodarki,
Departament Strategii Gospodarczej,
tel. 693 58 54
<http://www.mg.gov.pl>

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Europejskiego Funduszu Społecznego (obecny Departament Programów
Przedakcesyjnych),
tel. 642 24 68
<http://www.mpips.gov.pl>

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
Departament Pomocy Przedakcesyjnej I Funduszy Strukturalnych,
tel. 623 25 55
<http://www.mrirw.gov.pl>

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
Departament Rybołówstwa,
tel. 623 14 71
<http://www.mrirw.gov.pl>

Ministerstwo Infrastruktury,
Departament Rozwoju Transportu,
tel. 830 03 67
<http://www.mi.gov.pl>

Ministerstwo Środowiska,
Departament Integracji Europejskiej,
tel. 579 23 77
<http://www.mos.gov.pl>

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
Al. Ujazdowskie 9
<http://www.ukie.gov.pl>
<http://fundusze.ukie.gov.pl>